

Sextonde internationella olympiaden i lingvistik

Prag (Tjeckien), 26–30 juli 2018

Uppgift för lagtävlingen

Mëbêngôkre, xavante och krĩkatĩ är språk i jê-grenen av makro-jê-språken som talas i Brasilien. Även om de tre är besläktade, så är de inte ömsesidigt förståeliga, och många ord är helt olika från varandra i språken. Till exempel:

	mëbêngôkre	xavante	krĩkatĩ
<i>medicin</i>	pidjÿ	wede	hemet, hremet (← portugisisk <i>remédio</i>)

(a) Nedan ges några ord på xavante-språket samt deras översättningar till mëbêngôkre i en annan ordning:

xavante				
	BB.	te		<i>ben</i>
A. a	CC.	té		<i>rå</i>
B. a hã	DD.	tebe		<i>fisk</i>
C. bã	EE.	to		<i>öga</i>
D. bãdã	FF.	u		<i>vatten</i>
E. budu	GG.	ubu		<i>fluga; att slå in</i>
F. buru	HH.	uhãdã		<i>tapir</i>
G. du (sing), 'wapé (dual), 'wasa (plur)	II.	upi		<i>att röra</i>
	JJ.	uzã		<i>eld</i>
H. du ~ di	KK.	uzé		<i>stank</i>
I. ẽne	LL.	wa		<i>fett</i>
J. hã	MM.	wa hã		<i>jag</i>
	NN.	wabu		<i>palmträdsstam</i>
K. hãdã	OO.	wada		<i>näbb</i>
L. ma	PP.	wano		<i>att explodera</i>
M. me (sing), wabzu (dual), sãmra (plur)	QQ.	wapru		<i>blod</i>
	RR.	wasi		<i>stjärna</i>
N. mi	SS.	wa'õ		<i>näsbjörn</i>
O. mo (sing), ne (dual), ai'aba're (plur)	TT.	wa'ro		<i>varm/het</i>
	UU.	wa'u		<i>vätska</i>
P. mra	VV.	wĩ (sing), pã (dual), simro (plur)		<i>att döda</i>
Q. mro				
R. na	WW.	zasi		<i>rede</i>
S. nhi	XX.	zé		<i>smärta/att göra ont; bitter</i>
T. nhorõwa	YY.	zu		<i>pulver/mjöl</i>
U. nho'udu	ZZ.	'ra		<i>son/dotter</i>
V. no	AAA.	'rã		<i>huvud</i>
W. pa	BBB.	're		<i>att plantera; ägg</i>
X. para	CCC.	'ré		<i>torr</i>
Y. po	DDD.	'rẽ		<i>papegoja</i>
Z. ré	EEE.	'rẽ (sing), si (dual), hu (plur)		<i>att äta</i>
AA. ta (sing), rĩ (dual), sina (plur)	FFF.	'ro		<i>rutten</i>
				<i>att skörda, att skära av</i>

(b) Nedan ges ett antal frågor och svar på mēbēngōkre-språket, tagna (med mindre ändringar) från dialoger i en lärobok i detta språk. Observera att frågorna Q–T och deras svar utgör en och samma dialog:

A.	Jām ne ga tē?
B.	Djām ngô `yr ne ga tē?
C.	Djām ngà `yr ne ga tē?
D.	Djām amã tep kīnh?
E.	Djām amã prām?
F.	Djām angryk?
G.	Djām amex?
H.	Mỳj ne akra krēn o nhỹ?
I.	Djām kēn ne ja?
J.	Nhãr anã?
K.	Nhỹm ne bōx?
L.	Djām arỳm ne ga tep krē?
M.	Mỳj kadjy ne ga pur mã tē?
N.	Mỳj myt kam ne ga bōx?
O.	Nhỹm nhō kax ne wa?
P.	Mỳj ne ja?
Q.	Djām akaprĩre?
R.	Mỳkam akaprĩre?
S.	Mỳj kanê?
T.	Djām arỳm ne ga akra nhō pidjỳ `yr tē?

1.	Kati. Ikīnh.
2.	Ãã, ngà `yr ne ba tē.
3.	Ãã, imã tep kīnh.
4.	Kati. Ije tep krēn kêt rã`ã.
5.	Para kam ne ba bōx.
6.	Kati. Inhũrkwã `yr ne ba tē.
7.	Kubẽ ne bōx.
8.	Ãã, imã prām.
9.	Ngōkōn ne ja.
10.	Kwỳr kadjy ne ba pur mã tē.
11.	Ikra kanê kam ne ba ikaprĩre.
12.	Tep ne ikra krēn o nhỹ. Djām amã tep kīnh?
13.	Pur mã ne ba tē.
14.	Inã ne pur mã tē.
15.	Ikra kadjy ne ba pidjỳ `yr tē nhỹm arỳm kàj-bê mex.
16.	Kati. Ikanê.
17.	Kangro kam mẽ kak kam kanê.
18.	Ãã, ikaprĩre.
19.	Inhō kax ne ja.
20.	Kati. Pĩ ne wa.

1. Bestäm de korrekta motsvarigheterna mellan frågorna och svaren.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T

2. Översätt så många meningar som ni kan till svenska.

För att göra er uppgift enklare, här är några ord på krīkatí-språket (c = qu = k som i ko):

krīkatí		ēhmpa	lever (subst.)
caj	en slags korg	ēhmpej	bra
caprēehre	ledsen	ēhmpoht	hals
caxiire	liten stjärna	ēhnto	öga
caxýt jēeh	bomull	ēh`quēhn	att tycka om
cohcuj	apa	jaahi	rede
cohpē	barbar, icke-indian	para` cỳm	vid skymningen
cryht	ett stycke lövträ	puj	att anlända
cu`cōn	kalebass	pyht	sol, dag
cwyr	maniok	ry`my	redan
cỳjpi	tyst, blid	xỳ	att göra ont

(c) Översätt till svenska:

mēbêngôkre

krĩkatĩ

1. Nhỹm ne kukôj pa?	6. cohhyh
2. Nhỹm ne ngôkôn rē?	7. cupre
3. Aje kukôj bĩn kêt rã'ã.	8. pohr
4. Djãm arỹm ne aprõ kadjåt kre?	9. xy
5. Wakõ ne krwỳdy kêt, krẽ ne krwỳdy.	

(d) Översätt till xavante:

krĩkatĩ

10. **ẽh'tyhç** *död*
11. **ẽhncuu** *lus*

⚠ Mēbêngôkre-språket tillhör den nordliga gruppen i jê-grenen. Det talas av cirka 10 000 människor från folken kayapó och xikrín i delstaterna Pará och Mato Grosso i Brasilien.

Krĩkatĩ, en version av makrospråket timbira tillhör också den nordliga gruppen i jê-grenen. Det talas av cirka 1 000 människor i delstaten Maranhão i Brasilien.

Xavante-språket tillhör den centrala gruppen i jê-grenen. Det talas av cirka 15 000 människor i delstaten Mato Grosso i Brasilien.

â, à, é, ê, ô, y och **ỳ** är vokaler. **'** är en konsonant (s k glottisstöt), **dj** \approx *j* som i engelskans *judge*, **j** = *j*, **ng** = *ng* i *ring*, **nh** \approx *nj* i *konjak*, **x** \approx *tch* som i *match*. Tecknet \sim indikerar att vokalen ska uttalas nasalt.

- *annattotråd*: en växt vars frön används att tillverka röd färg.
- *nandu*: en strutsliknande fågel.
- *näsbjörn*: ett däggdjur besläktat med tvättbjörnen.

—André Nikulin

Svensk text: Erland Sommarskog.

Lycka till!